

Röjning

- nyckelåtgärd vid naturvård

Det produktionsinriktade skogsbruket har framgångsrikt arbetat med målbilder i över hundra år. Naturvården har dock inte haft samma planerande framtidsfokus, utan den har mer haft inriktning mot äldre skog och slutavverkning. Nu ser man att visioner och målbilder behöver komma in i ett tidigare skede även för naturvårdens del.

Ta i Trä har talat med Jan (Janne) Bengtsson som är naturvårdsspecialist vid skogsenheten på Skogsstyrelsen.

– Idag ser vi ibland en brist på möjliga miljöhänsyn att lämna när vi planerar slutavverkningar och det beror ofta på en avsaknad av hänsyn vid tidigare åtgärder. Det är svårt att bevara något som inte finns, förklarar han.

Janne menar att röjning är en nyckelåtgärd både när det gäller naturvård och produktion, samt att det handlar om att skapa för framtiden genom två saker:

1) Att förvalta och behandla tidigare hänsyn väl.

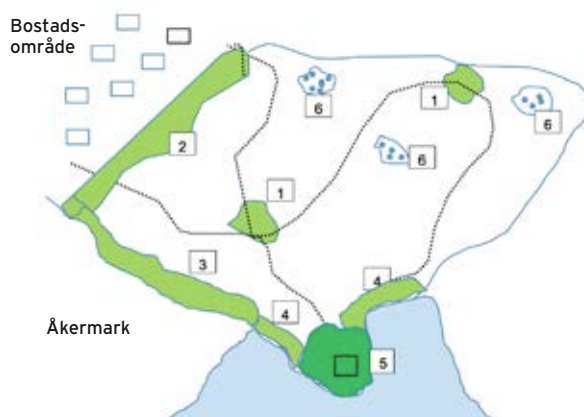
Röj gärna extra runt tidigare lämnade lövträd med grövre stamstorlek och grupper av lövträd eller om det kanske står någon gammal tall som har lämnats, så att det blir soligt och luftigt runt dem. Då utvecklas kronorna bättre vilket gynnar vissa insekter och hålhäckande fåglar som gärna vill ha lite mer öppet. Röj även träd och buskar som står på eller närmast intill kulturlämningar.

2) Att återskapa framtida naturvården.

Här finns ofta stora möjligheter. Det kan vara att återskapa och förstärka zon- och brynmiljöer, sumpkärr och öka lövträdsandelen i beståndet. Framtida, grova, gamla träd kan skapas genom friröjning i grupper och ytor.

Hänsyn:

1. Röj fram ett par gläntor, rum, längs stigen. Röj hårdare längs stigarna, gynna olika trädslag
2. Röj hårdare och skapa ett glest förband av tall och lövträd närmast bakom husen
3. Nyskapa bryn. Röj barret och ställ isär lövträd av olika sort närmast åkermarken
4. Återskapa strandzon. Röj ev barr. Röj ej i lövet, på sikt självgallring och död ved
5. Fint sparad talludde. Trivselplats. Röj småträd mot sjön närmast vindskyddet.
6. Skapa framtida grova björkar genom att friställa träd i grupper, 4 meter mellan träden.

Här ser du ett exempel på hur ett traktdirektiv kan se ut. Se kommentarer ovan.

Det fina i kråksången är att en bra röjning även effektiviserar den framtida gallringen och slutavverkningen eftersom det blir tydligare vad som ska sparas och vad som är rena produktionsytor.

Visioner och målbilder

En bra röjning börjar med en vision och målbild av vad man vill uppnå. Hur ska det se ut om 30, 50, 100 och 200 år och för vems skull? Sedan behöver man prioritera och planera.

– Planeringen bör alltid mynna ut i ett traktdirektiv till den som ska utföra arbetet. Skogsbruksplanen ger en inriktning, men den är inte tillräckligt detaljerad, förklarar Janne och fortsätter:

– Allra bäst är det förstås om man planerar för detta redan inför förnygring, för varför investera i markberedning och plantering för att sedan röja bort?

Bevara och återskapa

Tänk enligt fyra P:

Produktion - var skall produktionen av virke ske?

Prioritera - vilken hänsyn ska prioriteras?

Placera - hur kan hänsynen placeras för största nytta?

Planering - en nyckel för god hänsyn.

Emma Holmström vid Sydsvensk skogsvetenskap på SLU i Alnarp har i sitt doktorandprojekt bland annat undersökt olika sätt att röja. Studien visar att röjning gynnar tillväxten, oavsett om man röjer vid 1,5 m eller 3 m medelhöjd. Stubbskotten vid tidig röjning påverkar inte så mycket och arbetet är definitivt inte ojort.

Hur får

lövinblandning

bäst resultat?

Emma Holmström är jägmästare och disputerade på sin doktorsavhandling om förnygring och röjning i december 2015.

– Jag undersökte hur lövinslag i granbestånd påverkar tillväxten för båda trädslagen jämfört med att ha dem uppdelade i trädslagsrena bestånd. Att lämna 1000 stammar björk/ha påverkar inte de framtida huvudstammarna av gran, men björken kan ha svårt att klara konkurrensen i längden. Vill du ha tio till tjugoprocent inslag av framtida björkstammar bör granen minskas till cirka 1000-1500 plantor/ha, berättar hon och fortsätter:

– Jag jämförde också tidig röjning vid en medelhöjd på 1,5 meter med röjning vid 3 meters medelhöjd. Det intressanta är att vi kunde visa att tidiga röjningar ger minst lika bra effekt på tillväxten som röjning i äldre bestånd. Många befår att björkens stubbskott skulle göra arbetet ojort och hämma granens tillväxt, men farhågan kan vara överskattad. Sedan finns aldrig några absoluta svar eftersom förutsättningarna är olika från skog till skog. Betestrycket är en sådan faktor som man måste ta hänsyn till. Vid högt betestryck är tidig röjning en fördel i granplanteringar och då minskar stubbskotten snabbt, men i tallplanteringar bör man vänta. I vissa trakter är betestrycket så stort att det är nästan omöjligt för rönn, asp, sälk och ek, de som brukar kallas RASE, att klara sig. De betande djuren vill i regel ha en varierad kost och ju mindre det finns av ett visst träslag desto hårdare blir betestrycket på det.

Snabbare och billigare

Vitsen med att röja tidigt är att det är lättare, går snabbare och blir därmed billigare samtidigt som det ger en bra skjuts för tillväxten.

”

Det är en stor fördel att spara löv i en hel omloppstid så att det finns något inslag att lämna kvar vid nästa bestånd.

Emma Holmström
jägmästare och
docent

– Man kan även behöva göra en andra röjning oavsett när den första utförs.

Emma menar att hur du väljer att röja och vad du lämnar handlar i mångt och mycket om vilken typ av skog du som markägare vill ha. Vill du ha en monokultur med tät produktionsskog eller en glesare blandskog, eller kanske både och på dina marker? Om du har korta omloppstider kan det vara fördelaktigt att röja hårt och/eller plantera glest för att slippa gallra och på så sätt möjligen minska risken för stormskador.

– Jag tycker att man måste tänka långsiktigt och planera röjningen för den framtida slutavverkningen. Det är en stor fördel att spara löv i en hel omloppstid så att det finns något inslag att lämna kvar vid nästa bestånd. Vi ser positiva resultat av att lämna evighets-träd, löv och högstubbar för skogens andra arter, både för vegetationen och för djurlivet som behöver vissa biotoper för att överleva. Sleten i röjningsskogen ser kanske inte mycket ut för världen men det skapar värden i hela kedjan och det blir särskilt värdefullt i slutbeståndet. Man kan till exempel tänka sig att ha grupper där man kan lämna marktäckets örter utan markberedning.

Nästa projekt som Emma och hennes kollegor ska studera de närmaste åren är vad som händer när man sätter gran på tallmark. De jobbar också med ett verktyg som ska kunna prognostisera tillväxten av björk på förnygringsytor.

– Många skulle vilja lämna ytor utan markberedning och låta lövet komma naturligt. Då behöver man vara säker på att det finns möjligheter till självförnyring så man inte står där med tomma ytor. Vi hoppas det blir ett användbart verktyg, säger hon entusiastiskt.